

بسمه تعالی

تحلیل محتوا کتاب جامعه‌شناسی ۲

شرکت‌کننده (انفرادی): سمیرا آهار - دبیر شهرستان میرجاوه / استان سیستان و بلوچستان.

مقدمه

از اعصار گذشته تا به امروز، یکی از مهمترین و کلیدی‌ترین رسانه‌های آموزشی کتاب بوده است. نوشتن به منظور حفظ و انتقال دانش بیشتر در کتاب‌ها صورت می‌گرفت و از نسلی به نسل دیگر انتقال داده می‌شد. امروزه اگر چه رسانه‌های آموزشی بسیار زیاد شده‌اند و انتقال علم و دانش را برای دانش‌آموزان متنوع‌تر از گذشته نموده‌اند، کتاب‌های درسی به خاطر انتقال قالب‌های فکری و خط مشی و سیاست‌های کلان کشوری و همچنین در جایگاه تنها منبع و عنصر کلیدی در ارزشیابی آموخته‌های فراگیران، موجب شده تا محوری‌ترین عامل یادگیری قلمداد گردد (معروفی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۲۳ به نقل از حیدری و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۵).

یکی از روش‌های پژوهشی که برای کتاب‌های درسی به کار می‌رود، تحلیل محتوا است. این امر می‌تواند به روشن شدن مسئله کمک کرده و نقاط قوت و ضعف احتمالی کتاب‌های درسی را برای اصلاح و تغییر احتمالی محتوا، متناسب با اهداف تعیین شده و اصول علمی پیشنهاد کرده و همچنین شیوه درست طراحی را در اختیار مدیران و برنامه‌ریزان و مؤلفان کتاب‌های درسی قرار دهد (نیک‌نفس و علی‌آبادی، ۱۳۹۲: ۱۲۵).

روش تحقیق

در یک طبقه‌بندی کلی، روش‌های متفاوت تحلیل محتوا به دو دسته کلی تقسیم می‌شوند: روش‌های کمی و روش‌های کیفی.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در تحلیل محتوای کمی می‌تواند توصیفی یا توصیفی-تحلیلی باشد. در تحلیل توصیفی، براساس نوع واحد تحلیل، باید فراوانی موضوع مورد بررسی در مقوله‌بندی‌ها تعیین و شمارش شود و براساس آن نتیجه‌گیری انجام گیرد. در اینجا پژوهشگر تنها به تحلیل فراوانی می‌پردازد؛ در حالی که در روش توصیفی-تحلیلی نه تنها تحلیل فراوانی (شامل شدت، وسعت و اهمیت عناصر مورد نظر در محتوا) که تحلیل همبستگی عناصر و مفاهیم جهت انسجام و همبستگی و یا گسستگی بررسی می‌شود و نتیجه‌گیری نهایی انجام می‌گیرد. استفاده از انواع تحلیل‌ها، بستگی به هدف پژوهش دارد (نوشادی، ۱۳۸۶: ۵۰ به نقل از قائدی و گلشنی، ۱۳۹۵: ۶۷).

برای روش تحلیل محتوای کیفی در برابر روش کمی، سطح بالاتری از انعطاف‌پذیری و خلاقیت قائل شده‌اند که بسان دیگر طرح‌های کیفی، از مسیر مارپیچی، غیرخطی و فاقد الگوی خاص عبور می‌کند (محمدپور، ۱۳۹۰: ۱۱۰ به نقل از قائدی و گلشنی، ۱۳۹۵: ۷۶). این روش تحلیل محتوا اساساً در مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی بکار رفته و بیش‌تر به پیام‌های پنهان در متن می‌پردازد و با مراجعه مستقیم به داده‌ها می‌کوشد به نوعی جمع‌بندی نظری از آن‌ها دست یابد (قائدی و گلشنی، ۱۳۹۵: ۷۶).

هر چند استفاده از روش‌های کمی در مقام داوری تجربی، درجه عینیت را افزایش می‌دهد اما تحلیل کمی از تحلیل کیفی بی‌نیاز نیست. تحلیل کیفی، بار معنایی یافته‌های کمی را روشن‌تر می‌کند. در رویکردهای تلفیقی، پژوهشگر به استفاده هم‌زمان رویکردهای کمی و کیفی بر حسب موضوع پژوهش می‌پردازد و با بهره‌گیری از روش‌های کمی و کیفی، سعی در مطالعه جامع‌تر موضوع دارد (گلشنی و قائدی، ۱۳۹۲: ۶۲ به نقل از قائدی و گلشنی، ۱۳۹۵: ۷۷). با توجه به اهمیت استفاده از رویکردهای کمی و کیفی در تحلیل محتوا، در پژوهش حاضر با استفاده از این دو روش به تحلیل کتاب جامعه‌شناسی ۲ پرداخته‌ایم.

تحلیل محتوا

در این پژوهش، تحلیل کمی متن، تصاویر و فعالیت‌های کتاب به روش ویلیام رومی و تحلیل سطح خوانایی کتاب به روش مک لافلین انجام گرفته است. همچنین با بهره‌گیری از تحلیل کیفی، در این پژوهش به موضوع عاملیت و ساختار در متن کتاب درسی پرداخته شده است. جامعه آماری پژوهش، کتاب درسی جامعه‌شناسی پایه یازدهم انسانی چاپ ۱۴۰۰ است و نمونه مورد بررسی تمام کتاب درسی می‌باشد.

هدف از کاربرد روش ویلیام رومی در تحلیل این کتاب آن است که دریابیم مقوله‌ها تا چه حدی می‌توانند فراگیران را نسبت به یادگیری متن و درگیرشدن با تصاویر و فعالیت‌ها جذب نماید و ضریب درگیری دانش‌آموزان با کتاب جامعه‌شناسی ۲ چه میزان است. در تحلیل متن کتاب به روش رومی، به صورت تصادفی جملات پایانی صفحات زوج کتاب درسی مورد بررسی قرار گرفت.

*** مقوله‌ها در این پژوهش به صورت زیر در نظر گرفته شده است:**

مقوله‌های غیرفعال

(A) جملاتی هستند که دانسته‌ها را بدون تعبیر و تفسیر بیان می‌کنند. (B) جملاتی که کتاب به صورت نتیجه‌گیری بیان کرده است. (C) جملات تعریفی مانند انرژی عبارت است از توانایی انجام کار. (D) جملاتی سوالی که بلافاصله پاسخ به همراه دارند.

مقوله‌های فعال

(E) جملاتی که به نحوی از دانش‌آموز می‌خواهد تعبیر یا تفسیری انجام دهد. (F) سوالاتی که بلافاصله جواب به همراه ندارند. (G) جملاتی که از دانش‌آموزان می‌خواهد تا فعالیتی را انجام دهد؛ مثلاً در دفترش نمودار رسم کند. (H) پرسش و تمرین‌هایی که پاسخ آن نیاز به آزمایش و تحقیق دارد.

مقوله‌های خنثی

(I) بطور کلی جملاتی که در هیچ کدام از مقوله‌های فوق ننگند در این مقوله جای می‌گیرد.

بررسی مقوله‌های متن کتاب

• صفحه ۴: بخش فردی جهان انسانی را جهان ذهنی و بخش اجتماعی آن را جهان فرهنگی نیز می‌نامند. A

- صفحه ۶: از نظر متفکران مسلمان، جهان طبیعت بخشی از جهان تکوینی است و جهان تکوینی را هم به دو جهان طبیعت و فوق طبیعت تقسیم می‌کنند. A
- صفحه ۸: در عین حال، قرآن کریم جهان فردی اشخاص را نادیده نمی‌گیرد و بر مسئولیت فرد در قبال فرهنگ و جامعه تأکید می‌کند. B
- صفحه ۱۲: فرهنگی است که عقاید، ارزش‌ها یا هنجارهای آن متعلق به قوم، منطقه یا گروه خاصی است ولی نگاهی سلطه‌جویانه دارد. C
- صفحه ۱۴: آیا می‌توانید به برخی از ارزش‌های عام و جهان شمول اشاره کنید؟ E
- صفحه ۱۶: فرهنگ جهانی باید توانایی پاسخ به پرسش‌های ثابت بشر و پرسش‌های متغیر را داشته باشد و براساس عقاید و ارزش‌های بنیادین خود، به این پرسش‌ها و نیازهای متغیر پاسخ مناسب بدهد. B
- صفحه ۲۰: غلبه نظامی گرچه به حضور مستقیم مهاجمان در مناطق جغرافیایی مورد تهاجم منجر می‌شود، همواره گسترش فرهنگی آنها را به دنبال نمی‌آورد. B
- صفحه ۲۲: درباره این دو واژه چه می‌دانید؟ D
- صفحه ۲۴: کودتای آمریکایی انگلیسی نوژه، که به قصد ضربه زدن به انقلاب اسلامی ایران طراحی شده بود، نمونه شکست خورده اینگونه کودتاهاست. A
- صفحه ۲۸: دوران خلافت از زمان رحلت رسول خدا (ص) آغاز شد و در طول خلافت اموی، عباسی و عثمانی ادامه یافت. A
- صفحه ۳۰: استعمار غربی چه تأثیری بر فرهنگ اسلامی گذاشت و فرهنگ اسلامی با استعمار غربی چه برخوردی داشت؟ F
- صفحه ۳۸: در جهان غرب، سکولاریسم به صورت جهان‌بینی غالب درآمد است؛ به گونه‌ای که دین داران، ناگزیر هنجارها و رفتارهای دینی خود را توجیه دنیوی و این جهانی می‌کنند. B
- صفحه ۴۰: مثلاً فرعون از خواسته‌های نفسانی خود تبعیت می‌کرد و از دیگران می‌خواست که از او پیروی کنند. A
- صفحه ۴۲: این روش در طول بیش از چهارصد سال فرهنگ جدید غرب، شکل‌های مختلفی پیدا کرده است که وجه مشترک همه آنها کنار گذاشتن وحی و شهود در شناخت حقیقت است. B
- صفحه ۴۶: چه افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها و نهادهایی در شکل‌گیری فرهنگ معاصر غرب دخیل بوده اند؟ D
- صفحه ۴۸: حرکت‌های نوع دوم، مورد هجوم کاتولیک‌ها و دیگر پروتستان‌ها قرار گرفتند و امکان گسترش پیدا نکردند. B

- صفحه ۵۰: دنیاگرایی رایج در سطح هنجارها، رفتارها و زندگی مردم، زمینه گسترش فلسفه‌های روشنگری را فراهم آورد و فلسفه‌های روشنگری، سکولاریسم را از لایه‌های سطحی فرهنگ غرب به لایه های عمیق آن تسری داد و فرهنگ معاصر غرب را پدید آورد. B
- صفحه ۵۲: حقوق فطری الهی انسان، ابعاد و نیازهای معنوی و دنیوی انسان را مورد توجه قرار می‌داد و با دو ابزار وحی و عقل شناخته می‌شد؛ ولی حقوق طبیعی بشر، با توجه به خواسته‌ها و نیازهای صرفاً طبیعی و این جهانی او شناخته می‌شود. B
- صفحه ۵۶: مسلمانان آسیای جنوب شرقی از طریق تجارت با فرهنگ اسلامی آشنا شدند و به آن روی آوردند. A
- صفحه ۵۸: آنها برای رسیدن به این هدف در وهله نخست از مبلغان مذهبی و سازمان‌های فراماسونری استفاده می‌کردند. A
- صفحه ۶۰: برخی از آنها توسط استعمارگران به اشغال کامل نظامی درآمدند؛ مانند هندوستان (کمپانی هند شرقی)، اندونزی (هند هلند) و الجزایر. A
- صفحه ۶۴: از دیگر شرکت‌های رسانه‌ای بزرگ می‌توان به شرکت ژاپنی سونی و گروه آلمانی برتلسمان اشاره کرد. A
- صفحه ۶۶: اقتصاد وابسته، دولت‌های مستقل را ناگزیر می‌کند تا در چرخه نامتعادل جهانی توزیع ثروت قرار گیرند. B
- صفحه ۶۸: برخی معتقدند جهانی شدن، فرایندی است که هیچ اعتنایی به مرزهای ملی ندارد و در حال ایجاد نظامی نوین است که تجارت و تولید بین‌المللی آن را به پیش می‌راند. C
- صفحه ۷۰: جوامع غربی بخشی از علوم طبیعی را که برای خدمت‌رسانی به غرب مورد نیاز است، به کشورهای در حال توسعه آموزش می‌دهند ولی از آموزش دانش‌های راهبردی، خودداری می‌کنند. A
- صفحه ۷۶: در انگلستان که در انقلاب صنعتی پیشگام بود، وضعیت نوانخانه‌ها به گونه ای بود که فقیران ساکن در آنجا مرگ را بر زندگی ترجیح می‌دادند. A
- صفحه ۷۸: بدین ترتیب، نخستین چالش که چالش فقر و غناست، در کشورهای غربی شکل گرفت. A
- صفحه ۸۰: چالش و نزاع بلوک شرق و غرب در سراسر قرن بیستم تا زمان فروپاشی بلوک شرق در سال ۱۹۹۱ م ادامه یافت. A
- صفحه ۸۴: در جنگ جهانی اول، برای نخستین بار از سلاح‌های شیمیایی و در جنگ جهانی دوم برای اولین بار از بمب اتم استفاده شد. A
- صفحه ۸۶: از نظر هانتینگتون در این مرحله، دیگر دولت-ملت‌ها بازیگران اصلی صحنه روابط بین‌المللی نیستند و رقابت‌ها و درگیری‌ها، بین فرهنگ‌ها و تمدن‌های بزرگ (نه بین دولت-ملت‌ها) به وقوع خواهد پیوست و در این میان، فرهنگ اسلامی بزرگ‌ترین تهدید برای غرب است. A

- صفحه ۸۸: بر اساس این نظریه، جوامع غربی، چالش‌های درونی خود را از طریق بهره‌کشی از کشورهای غیر غربی حل می‌کنند. B
- صفحه ۹۲: چالش فقر و غنا چالشی همیشگی است؛ ولی بحران اقتصادی اغلب دوره‌ای و مقطعی است. A
- صفحه ۹۴: بحران‌های محیط زیست، چرا پدید آمده‌اند و چه مسائلی را به دنبال آورده‌اند؟ D
- صفحه ۹۶: اعتراضات و واکنش‌های مردمی در دهه‌های اخیر، جنبش‌های اجتماعی جدیدی پدید آورده است. A
- صفحه ۹۸: در مورد بحران‌های معرفتی و معنوی چه می‌دانید؟ D
- صفحه ۱۰۰: بحران معنویت چه پیامدهایی داشته است؟ F
- صفحه ۱۰۲: خرافه‌پرستی، شیطان‌پرستی، انواع بازسازی شده ادیان و عرفان‌های شرقی و سرخ‌پوستی، نمونه‌هایی از این معنویت‌های دروغین هستند. A
- صفحه ۱۰۸: قدرت نظامی، سیاسی، اقتصادی و جاذبه‌های دنیوی کشورهای غربی، دولت‌مردان کشورهای اسلامی را مرعوب و شیفته فرهنگ غرب می‌ساخت و این مسئله، عزت و استقلال کشورهای اسلامی را تضعیف می‌کرد. B
- صفحه ۱۱۰: مفهوم امت و ملت اسلامی برای منورالفکران غرب‌گرا بی‌معنا یا منفور بود و در مقابل به ناسیونالیسم که اندیشه سیاسی قوم‌گرایانه غرب متجدد بود، روی آورده بودند. A
- صفحه ۱۱۲: اعتراض روشنفکران چپ به روشنفکران نسل اول، به دلیل گریز آنان از اسلام یا اسلام ستیزی آنان نبود، بلکه از نوع اعتراضاتی بود که طی قرن بیستم در کشورهای غربی نسبت به عملکرد اقتصادی نظام‌های لیبرالیستی و سرمایه‌داری شکل می‌گرفت. B
- صفحه ۱۱۶: جنبش تنباکو نمونه‌ای موفق از فعالیت رقابت‌آمیز اصلاحی است. A
- صفحه ۱۱۸: روشنفکران چپ نیز از صحنه رقابت‌های سیاسی داخلی کشور حذف شده بودند. A
- صفحه ۱۲۰: انقلاب اسلامی ایران، بیرون از قطب‌بندی سیاسی شرق و غرب، یک قطب‌بندی جدید فرهنگی به وجود آورد و خود در کانون قطب فرهنگی جهان اسلام قرار گرفت. B
- صفحه ۱۲۴: بر این اساس، انقلاب اسلامی نخستین انقلابی بود که بعد از انقلاب فرانسه اتفاق می‌افتاد؛ زیرا هیچ یک از انقلاب‌هایی که پس از انقلاب فرانسه رخ داده بودند، یک انقلاب جدید نبودند بلکه همه در جهت بسط و گسترش انقلاب فرانسه بودند. B
- صفحه ۱۲۶: گروه‌های مارکسیستی جایگاهی برای اعتقادات دینی قائل نبودند و گروه‌های ناسیونالیستی، اسلام را پدیده‌های غربی می‌دانستند. A
- صفحه ۱۲۸: امام خمینی در وصیتنامه الهی - سیاسی خود، تشکیل یک دولت اسلامی را با جمهوری‌های آزاد و مستقل برای آینده کشورهای مسلمان ترسیم می‌کند. A

- صفحه ۱۳۰: این انقلاب که مستقل از ارزش‌ها و آرمان‌های جهان غرب شکل گرفت، شاهدی گویا برای حضور تاریخ‌ساز فرهنگ‌های غیرغربی بود. B.
- صفحه ۱۳۲: ارائه تصویری خشن و غیرعقلانی از فرهنگ اسلامی از طریق سازماندهی و شکل‌دهی جریان‌های تروریستی وهابی. B.

ارزشیابی محتوا

صفحه	A	B	C	D	E	F	G	H	I	مجموع مقوله‌های غیرفعال	مجموع مقوله‌های فعال
۸۶ و ۴	۲	۱								۳	۰
۱۶ و ۱۴ و ۱۲		۱	۱		۱					۲	۱
۲۴ و ۲۲ و ۲۰	۱	۱		۱						۳	۰
۳۸ و ۳۰ و ۲۸	۱	۱			۱					۲	۱
۴۶ و ۴۲ و ۴۰	۱	۱		۱						۳	۰
۵۲ و ۵۰ و ۴۸		۳								۳	۰
۶۰ و ۵۸ و ۵۶	۳									۳	۰
۶۸ و ۶۶ و ۶۴	۱	۱	۱							۳	۰
۷۸ و ۷۶ و ۷۰	۳									۳	۰
۸۶ و ۸۴ و ۸۰	۳									۳	۰
۹۴ و ۹۲ و ۸۸	۱	۱		۱						۳	۰
۱۰۰ و ۹۸ و ۹۶	۱			۱	۱					۲	۱
۱۱۰ و ۱۰۸ و ۱۰۲	۲	۱								۳	۰
۱۱۸ و ۱۱۶ و ۱۱۲	۲	۱								۳	۰
۱۲۶ و ۱۲۴ و ۱۲۰	۱	۲								۳	۰
۱۳۲ و ۱۳۰ و ۱۲۸	۱	۲								۳	۰
جمع	۲۲	۱۷	۲	۴	۱	۱	۰	۰	۰	۴۵	۳

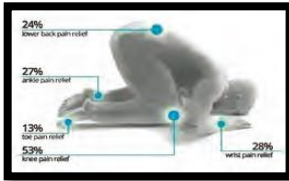
به منظور محاسبه ضریب درگیری دانش آموزان با متن و یا به منظور سنجش سطح فعالیت فراگیر می‌توان مجموعه مقوله‌های فعال را بر مجموعه‌های غیرفعال تقسیم نمود:

$$\text{ضریب درگیری با متن} = \frac{E+F+G+H}{A+B+C+D} = \frac{3}{45} = 0.066$$

براساس ضریب درگیری به دست آمده، ضریب درگیری فراگیران با متن نوشتاری کتاب جامعه‌شناسی ۲، ۰/۰۶ می‌باشد که با توجه به عقیده ویلیام رومی، متن کتاب ساده (غیرفعال) می‌باشد. از نظر رومی ضریب درگیری بین ۰/۴ تا ۱/۵ فعال محسوب می‌شود و ضرایب کمتر از ۰/۴ و بیشتر از ۱/۵ غیرفعال می‌باشند.

ارزشیابی تصاویر و اشکال

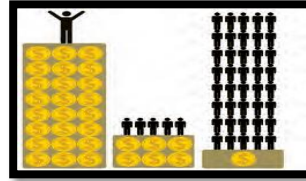
۱) ده شکل را به صورت تصادفی انتخاب کردیم. ۲) هر کدام از این تصاویر را تحلیل نموده و در یکی از مقوله های زیر قرار داده‌ایم: (a) تصویری که از آن فقط برای تشریح موضوع خاصی استفاده شده است. (b) تصویری که از دانش آموز می‌خواهند تا با استفاده از موضوعات داده شده فعالیت یا آزمایشی را انجام دهد. (c) تصویری که در هیچکدام از مقوله‌های فوق نگنجد.

تصویر صفحه ۳۸- مقوله a

تصویر صفحه ۳۰- مقوله a

تصویر صفحه ۱۳- مقوله a

تصویر صفحه ۵- مقوله a

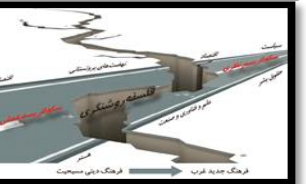
تصویر صفحه ۷۶- مقوله a

تصویر صفحه ۶۸- مقوله a

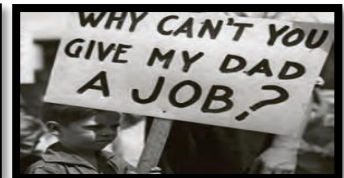
تصویر صفحه ۵۸- مقوله a

تصویر صفحه ۵۳- مقوله b

تصویر صفحه ۱۱۲- مقوله b

تصویر صفحه ۹۲- مقوله a

$$\text{شاخص درگیری فراگیران با تصاویر} = \frac{b}{a} = \frac{2}{8} = 0.25$$

تفسیر: همانگونه که اشاره شد، ویلیام رومی که ضریب درگیری بین ۰/۴ تا ۱/۵ را فعال می‌داند. بنابراین با توجه به عدد به دست آمده از بررسی تصاویر کتاب جامعه‌شناسی ۲، (۰/۲۵)، تصاویر این کتاب غیرفعال بوده و دانش‌آموزان را درگیر نمی‌کند.

مقوله ها	فراوانی
a	۸
b	۲
c	۰
جمع	۱۰

ارزشیابی و تحلیل فعالیت‌های کتاب جامعه‌شناسی ۲

برای بررسی میزان فعالیت‌های کتاب جامعه‌شناسی ۲، ده صفحه از کتاب را به تصادف انتخاب کرده‌ایم (صفحات مضرب ۷) سپس میزان فعالیت‌های پیشنهادشده و تعداد صفحات را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌ایم.

صفحه (n)	تعداد فعالیت (a)
۷	۱

$$= \frac{a}{n} = \frac{6}{10} = 0.6$$

شاخص درگیری فراگیران با تصاویر

تفسیر: با توجه به ضریب به دست آمده در شاخص فعالیت‌های کتاب جامعه‌شناسی ۲، براساس نظر ویلیام رومی فعالیت‌های این کتاب مناسب بوده و به گونه‌ای می‌باشد که دانش‌آموزان را درگیر می‌کند و از نظر فعالیت‌ها، کتاب جامعه‌شناسی ۲، کتابی فعال می‌باشد.

۱	۱۴
۰	۲۱
۰	۲۸
۰	۳۵
۰	۴۲
۱	۴۹
۰	۵۶
۳	۶۳
۰	۷۰

تحلیل خوانایی کتاب جامعه‌شناسی ۲ با روش مک لافلین

«مک لافلین» بر این باور است که برای تعیین سطح خوانایی یک متن باید به کوچک‌ترین واحد معنی‌دار در آن، یعنی کلمات توجه نمود. لذا متنی که از کلمات ساده (کلمات با هجاهای کم) تشکیل شده باشد متنی ساده است. برای بررسی سطح خوانایی متن کتاب به روش مک لافلین، ده جمله‌ی متوالی از هر یک از قسمت‌های ابتدایی، میانی و پایانی کتاب انتخاب کرده‌ایم. در این نمونه‌ی ۳۰ جمله‌ای تمام کلمه‌های دارای ۴ هجا یا بیشتر را شمارش و جمع آنها را بدست آوردیم و سپس جذر آن را گرفته‌ایم. سپس از فرمول‌های ۱ و ۲ استفاده می‌کنیم: (ظفری نژاد، ۱۳۹۸ به نقل از تقی زاده دافچاهی و متولی شهرستانی، ۱۳۹۹).

$$3 + \sqrt{\text{مجموع کلمات چهار هجایی یا بیشتر}} = \text{سطح خوانایی کلاسی}$$

$$5 + \sqrt{\text{مجموع کلمات چهار هجایی یا بیشتر}} = \text{سطح خوانایی سنی}$$

- جمع عدد ۳ با جذر به دست آمده، توانایی خواندن شاگرد را از نظر سطح کلاسی که باید قرار داشته باشد تعیین می‌کند.

- جمع عدد ۵ با جذر به دست آمده، سنی را که شاگرد باید داشته باشد تا بتواند متن مورد نظر را بفهمد، مشخص می‌کند.

نمونه آماری تحقیق

تعداد کلمات دشوار (۴ هجایی و بیشتر)	تعداد کل جملات	مولفه‌ها
۱۱	۱۰	بخش ابتدایی
۲۸	۱۰	بخش میانی
۳۲	۱۰	بخش پایانی
۷۱	۳۰	جمع

نمونه انتخابی	بخش ابتدایی	بخش میانی	بخش پایانی
متن	صفحه ۵ و ۴	صفحه ۷۰	صفحه ۱۳۲ و ۱۳۱

$$= \sqrt{64} + 3 = 8 + 3 = 11$$

سطح خوانایی کلاسی

$$= \sqrt{64} + 5 = 8 + 5 = 13$$

سطح خوانایی سنی

تفسیر: نتایج به دست آمده بیانگر این است که متون انتخاب شده برای کلاس یازدهم و سن سیزده سالگی در آموزش رسمی مناسب می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت مطالب کتاب جامعه‌شناسی ۲ برای دانش‌آموزان پایه یازدهم مناسب بوده ولی سطح کتاب از لحاظ سنی برای فراگیران در این پایه مناسب نیست.

تحلیل کتاب جامعه‌شناسی ۲ از نظر ساختار و عاملیت

در این بخش از پژوهش به بررسی موضوع عاملیت و ساختار در کتاب جامعه‌شناسی ۲ پرداخته‌ایم. برای این بررسی، از نظریات گیدنز پیرامون این موضوعات استفاده کردیم؛ به عبارت دیگر قصد داریم محتوای کتاب را بر اساس نظریات گیدنز درباره عاملیت و ساختار مورد بررسی قرار دهیم و مشخص کنیم که در این کتاب به کدام یک از مفاهیم (عاملیت یا ساختار) بیشتر توجه شده است. به این منظور ابتدا تعاریف این مفاهیم از نظر گیدنز را بیان کردیم و در ادامه به صورت تصادفی ۱۵ جمله از قسمت‌های مختلف کتاب انتخاب نموده و به بررسی آنها بر اساس تعریف گیدنز از عاملیت و ساختار پرداخته‌ایم.

به نظر گیدنز، عاملیت و ساختار را نمی‌توان جدا از هم تصور کرد؛ آنها دو روی یک سکه‌اند. هر کنش اجتماعی دربرگیرنده ساختاری است و هر ساختاری به کنش اجتماعی نیاز دارد. این دو مفهوم به گونه جدایی‌ناپذیری در فعالیت یا عملکرد جاری بشری در هم تنیده‌اند. در کانون مفهومی نظریه ساختاربندی گیدنز، ساختار به عنوان صفات ساختاردهنده‌ای (قواعد و منابع) تعریف شده که اجازه می‌دهند عملکردهای اجتماعی مشابه و قابل تشخیص در راستای پهنه‌های متغیر مکان و زمان وجود داشته باشند. به نظر وی، ساختار تنها از طریق و در راستای فعالیت‌های عوامل بشری وجود دارد. ساختارها غالباً به عوامل انسانی اجازه می‌دهند اعمالی را انجام دهند که بدون وجود این ساختارها، نمی‌توانستند انجام گیرند (ریتزر، ۱۳۹۳: ۶۶۲). عاملیت از نظر گیدنز در راستای زمان و مکان، عملکردهایی را رقم می‌زند که طی زمانی طولانی در مکانی عمیق جاگیر می‌شود و صفت ساختاری به خود می‌گیرد (سربی، ۱۳۹۰).

کدگذاری: عاملیت: ۱ ساختار: ۲

کد	واحد تحلیل
۲	فرهنگی است که عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای آن در خدمت گروه و قوم خاصی نیست بلکه سعادت همه انسان‌ها را دنبال می‌کند و از عقاید و آرمان‌های مشترک انسانی سخن می‌گوید.
۱	اروپاییان در هجوم به قاره آمریکا، برای تأمین سلطه خود به نسل‌کشی دست زدند و شمار زیادی از ساکنان بومی را از بین بردند.
۲	سلطه جهان غرب بر کشورهای دیگر به سلطه نظامی محدود نشد بلکه به مرور، اشکال جدیدی از آن پدیدار شد.
۲	استبداد استعماری به دلیل اینکه در سایه قدرت و سلطه جهان غرب عمل می‌کرد، برای تأمین نیازهای اقتصادی و فرهنگی جهان غرب، چاره‌ای جز حذف مظاهر فرهنگ اسلامی نداشت.
۱	متفکران جهان اسلام، خطرات سلطه فرهنگ غرب و فراموشی فرهنگ و هویت اسلامی را گوشزد کردند.
۲	در جهان غرب، سکولاریسم به صورت جهان‌بینی غالب درآمده است؛ به گونه‌ای که دین‌داران، ناگزیر هنجارها و رفتارهای دینی خود را توجیه دنیوی و این جهانی می‌کنند.

کد	واحد تحلیل
۲	در دوران رنسانس رویکرد دنیوی به عالم، در سطح هنر، اقتصاد، سیاست و همچنین در قالب حرکت‌های اعتراض‌آمیز مذهبی آشکار شد.
۱	شاهزادگان اروپایی به رقابت با قدرت کلیسا پرداختند و در این جهت از حرکت‌های اعتراض‌آمیز کشیشانی حمایت کردند که با قدرت پاپ مخالف بودند.
۲	اقتصاد قرون وسطی بر مبنای کشاورزی و روابط اجتماعی ارباب رعیتی بود.
۲	وابستگی کشورهای استعمار زده، امکان عبور از مرحله استعمار به استعمار نو را برای کشورهای استعمارگر پدید می‌آورد.
۲	لیبرالیسم اولیه با تکیه بر شعار آزادی و به ویژه آزادی اقتصادی، راه استثمار را برای صاحبان ثروت باز کرد و عدالت را نادیده گرفت.
۲	بر اساس این نظریه، جوامع غربی، چالش‌های درونی خود را از طریق بهره‌کشی از کشورهای غیرغربی حل می‌کنند.
۱	سرمایه‌داران با وجود آسیب‌هایی که می‌بینند، با استفاده از ابزارهایی که دارند، فشارهای ناشی از بحران‌های اقتصادی را به اقشار ضعیف و تولیدکنندگان خرد انتقال می‌دهند.
۱	امام خمینی به عنوان یک مرجع دینی، مردم و عالمان را از موضع مقاومت منفی به فعالیت رقابت‌آمیز بازگرداند.
۲	انقلاب فرانسه در سال ۱۷۸۹م با آرمان‌ها و ارزش‌های مدرنی شکل گرفت که پس از رنسانس به وجود آمده بودند.

شمارش کدها و ترسیم جدول فراوانی

متغیرها	فراوانی	درصد
عاملیت (۱)	۵	۳۳
ساختار (۲)	۱۰	۶۷
جمع	۱۵	۱۰۰

تفسیر و نتیجه‌گیری: پس از بررسی واحدهای تحلیل، حدود ۶۷

درصد از محتوای کتاب بر ساختار متمرکز است؛ بنابراین می‌توان

گفت که در بخش عمده‌ای از کتاب جامعه‌شناسی ۲، ساختار بر

عاملیت برتری دارد که این نتیجه، با نظریه ساختاربنندی گیدنز و نظر

او درباره‌ی جدایی‌ناپذیر بودن ساختار و عاملیت همخوانی ندارد؛ زیرا

همانطور که اشاره شد، به نظر گیدنز عاملیت و ساختار همراه همدیگر هستند و نمی‌توان آنها را از هم جدا کرد.

نکته قابل توجه در رابطه با عاملیت و ساختار در کتاب جامعه‌شناسی ۲ این است که در مسائل مربوط به جهان

غرب، نقش ساختارها در ایجاد بحران‌ها برجسته شده است؛ در صورتی که در مباحث مربوط به جهان و

نظام‌های توحیدی، عاملیت به عنوان برطرف‌کننده چالش‌ها مورد توجه قرار گرفته است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به بررسی‌های انجام شده، براساس نظر ویلیام رومی لازم است تا متن و تصاویر کتاب جامعه‌شناسی ۲

به‌گونه‌ای تنظیم گردد که دانش‌آموزان با آن درگیر شوند و این کتاب به کتابی فعال از نظر وی تبدیل شود. بنابر

روش مک‌لافلین، سطح خوانایی کلاسی کتاب جامعه‌شناسی ۲، متناسب با این پایه تحصیلی است؛ اما از نظر

سطح خوانایی سنی نیاز به تغییراتی است که متن کتاب از لحاظ سنی با جایگاه دانش‌آموزان متناسب گردد. در

رابطه با مفاهیم عاملیت و ساختار کتاب جامعه‌شناسی ۲ براساس نظر گیدنز لازم است تا با توجه به موضوع کلی

کتاب، در کنار توجه به ساختار (در موضوعات مربوط به جوامع غربی)، موضوع عاملیت نیز مدنظر قرار گیرد.